

ENCIKLOPEDIJA CRNE GORE

KONCEPCIJA

Uvod

Hronika nastajanja jedne knjige

Enciklopedija Crne Gore je jedan od poduhvata od najvećeg značaja u savremenoj kulturi Crne Gore. Njena izrada povjerena je Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti Zakonom o Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti 2012. godine.

Prva inicijativa za izradu *Enciklopedije Crne Gore* pokrenuta je od strane grupe intelektualaca 1969. godine. Prvo institucionalno oblikovanje ovog projekta počelo je 1980. godine zakonskim formiranjem Leksikografskog zavoda Crne Gore. U okviru Leksikografskog zavoda, za vrijeme njegovog postojanja, urađen je Opšti alfabetar. Ova institucija ukinuta je Zakonom o prestanku rada Leksikografskog zavoda 1991. godine. Tim zakonom (član 2) realizacija projekta „Enciklopedija Crne Gore“ povjerena je Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti, bez njene prethodne saglasnosti i dogovora sa njom.

Nakon stvaranja uslova i dogovora sa Vladom Crne Gore, 1996. godine Crnogorska akademija nauka i umjetnosti pristupila je izradi *Enciklopedije Crne Gore*. Ova aktivnost je rezultirala izradom Azbučnika i izradi pojedinih enciklopedijskih članaka. Međutim, rad na *Enciklopediji Crne Gore* je 1999. godine obustavljen – zbog nedostatka finansijskih sredstava.

Polazeći od zakonom utvrđene djelatnosti i cijeneći da su se stekli potrebni uslovi, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, na Skupštini održanoj u decembru 2023. godine, donosi odluku o pristupanju izradi *Enciklopedije Crne Gore*. Priprema osnovnih uslova za početak rada na *Enciklopediji Crne Gore* povjerena je Predsjedništvu Crnogorske akademije nauka i umjetnosti, koje je, u novom sazivu, na sjednici održanoj 29. avgusta 2024. godine, donijelo Odluku o formiranju Redakcije *Enciklopedije Crne Gore*.

Značaj

Svjedočenje o trajanju i osobnosti

Enciklopedija Crne Gore predstavlja poduhvat kojim se, kroz sistematično i organizovano prikupljena saznanja, utemeljuje država Crna Gora u različitim aspektima svojih osobnosti u oblasti prirode i kulture.

Enciklopedija Crne Gore daje reprezentativan prikaz raznovrsnosti prirode, geografsko-geoloških odlika, kao i specifičnosti društva Crne Gore. U njoj se objedinjuju i sistematizuju znanja o prošlosti i sadašnjosti Crne Gore, odnosno znanja o njenim prirodnim osobnostima, društvenom i državnom životu i kulturnom nasljeđu.

Enciklopedija Crne Gore predstavlja mozaik ličnosti i institucija, događaja i pojava, ideja i pokreta kroz koje se prikazuje trajanje i osobnost Crne Gore, njen kontinuitet i identitet. Ona će, kroz svoje odrednice, obuhvatiti ličnosti, institucije i događaje vezane za nacije i etnose, religije i konfesije, kulture i civilizacije, čiji susreti i prožimanja čine prošlost i sadašnjost Crne Gore. Time, *Enciklopedija Crne Gore* afirmiše građanski i multikulturni karakter Crne Gore.

Enciklopedija Crne Gore predstavlja ostavštinu za budućnost, koja omogućava da se kulturno nasljeđe sačuva i prenese na buduće generacije i da se vrednuje šire u okviru evropske i svjetske kulture.

Enciklopedija Crne Gore je knjiga namijenjena najširem krugu čitalaca i korisnika u Crnoj Gori i inostranstvu, koja treba da predstavlja pouzdani izvor saznanja svima koji žele da upoznaju prošlost i sadašnjost Crne Gore.

Struktura¹

Cjelovitost i obuhvatnost

Svojim sadržajem, *Enciklopedija Crne Gore* teži cjelovitosti i obuhvatnosti saznanja o Crnoj Gori.

Enciklopedija Crne Gore donosi bitna saznanja o istoriji, kulturi, prirodi, društvu i drugim aspektima života u Crnoj Gori.

---

¹ U poglavlju *Struktura* naknado će se dodati pasus u vezi sa obimom ECG, kategorizacijom odrednica i srazmjerom biografskih i predmetnih odrednica na nivou ECG.

Ta saznanja podijeljena su u tri velike oblasti: *Priroda, Država i društvo i Kultura*. Svaka oblast podijeljena je u više tematskih cjelina.

Oblast *Priroda* sadrži podatke o prirodnim karakteristikama Crne Gore, sa osvrtom na specifične geografske, geološke i biodiverzitetne odlike. Ova oblast dijeli se na dvije teme: *Biodiverzitet i Geodiverzitet*.

Tema *Biodiverzitet* obuhvata tri struke: *Floru, gljive i lišajeve; Faunu i Ekologiju i zaštitu životne sredine*.

Tema *Geodiverzitet*, takođe, obuhvata tri struke: *Geografiju, Geologiju i Naselja i stanovništvo*.

Oblast *Država i društvo* sadrži četiri teme: *Istoriju; Državu, politiku i građansko društvo; Pravo i Privredu*.

Tema *Istorija* obuhvata sljedeće periode: *Doslovenski period; Crna Gora u srednjem vijeku; Crna Gora u vrijeme mletačke i osmanske vlasti (XV–XVIII vijek); Crna Gora 1796–1878; Crna Gora 1878–1918; Crna Gora u Kraljevini SHS/Jugoslaviji 1918–1941; Crna Gora u Drugom svjetskom ratu 1941–1945; Crna Gora u socijalističkoj Jugoslaviji 1945–1990*. U okviru ove teme obrađuje se i struka *Crkve i vjerske zajednice*.

Tema *Država, politika i građansko društvo* obuhvata vremenski period od 1990. godine do danas. Ovom temom obuhvaćena su saznanja koja se odnose na *Državnost i državne simbole; Politički sistem; Javne politike (Obrazovna politika, Socijalna politika, Bezbjednosna politika); Unutrašnju politiku; Spoljnu politiku i diplomatiju; Političku kulturu i Građansko i civilno društvo*. Ova tema obuhvata i struke: *Sport i Mediji*.

Tema *Pravo* sadrži saznanja o *Izvorima; Institucijama; Udruženjima i organizacijama i Pravnoj kulturi*.

Tema *Privreda* obuhvata: *Ekonomski i tehnološki razvoj; Privredne djelatnosti i Institucije i udruženja*.

Oblast *Kultura* obuhvata četiri teme: *Umjetničku kulturu, arheologiju, etnologiju i kulturna dobra; Dramske umjetnosti; Književnost i jezik i Muziku*.

Tema *Umjetnička kultura, arheologija, etnologija i kulturna dobra* sadrži: *Likovnu umjetnost; Primijenjenu umjetnost; Arheologiju; Etnologiju i Kulturnu baštinu*.

Tema *Dramske umjetnosti* sadrži saznanja koja se odnose na: *Pozorište, Film i Digitalne medije*.

Tema *Književnost i jezik* dijeli se na *Usmenu književnost; Pisanu književnost i Jezik*.

Tema *Muzika* obuhvata: *Umjetničku muziku; Tradicionalnu muziku i Popularnu muziku*.

Načela i kriterijumi

Izbor i oblik

Načela i kriterijumi su mjerila na osnovu kojih se vrši izbor i određuje kategorizacija odrednica. Njihova svrha je da se obezbijedi relevantnost, objektivnost i dosljednost u izboru i prikazivanju enciklopedijske građe. Oni se odnose na pojmove, događaje i ličnosti iz Abecedara *Enciklopedije Crne Gore*.

Osnovna načela na kojima se zasniva *Enciklopedija Crne Gore* su: *načelo teritorijalnosti, načelo istoričnosti i načelo obuhvatnosti*.

Načelo teritorijalnosti određuje obuhvat saznanja koja se odnose na granice današnje Crne Gore i na sve ono što se u prošlosti i sadašnjosti događalo u okviru njih. Znanja koja donosi *Enciklopedija Crne Gore* odnose se na prostor današnje Crne Gore i na sve ono što se na njemu događalo, od najstarijih vremena do danas. U *Enciklopediji Crne Gore* mjesto će naći i pojedinci izvan Crne Gore, koji su uticali na njenu istoriju i kulturu, kao i događaji, pojave i pokreti, koji su se dešavali izvan njenih granica, a bili su od važnosti za Crnu Goru.

Načelo istoričnosti ukazuje na vremensku vertikalnu od najstarijeg doba do savremenosti. Njime se ukazuje na kontinuitet procesa i događaja na prostoru današnje Crne Gore.

Načelom obuhvatnosti obezbjeđuje se prikazivanje složenosti i slojevitosti enciklopedijske građe i doprinosi se njenoj cjelovitoj strukturi.

Na navedenim načelima zasnivaju se kriterijumi za izbor i kategorizaciju odrednica. Najvažniji kriterijumi su: *kriterijum relevantnosti, kriterijum objektivnosti i statusno-funkcionalni kriterijum*.

Pod *kriterijumom relevantnosti* podrazumijeva se vrednovanje značaja, uloge i uticaja pojava, događaja i ličnosti, koji su one imale za prirodu, istoriju i kulturu Crne Gore. Ovaj kriterijum odnosi se i na pojave, događaje i ličnosti izvan Crne Gore, koje su bile od bitnog značaja u njenoj prošlosti ili savremenosti. Na osnovu ovog kriterijuma biće izvršena kategorizacija odrednica.

Kriterijumom objektivnosti obezbjeđuje se nepristrasan pristup obradi pojava, događaja i ličnosti. Ovaj kriterijum zahtijeva zasnivanje iskaza na osnovu činjenica utemeljenih na saznanjima savremene nauke. Time se isključuje svaki oblik mitskog, romantičarskog i ideološkog pristupa.

Statusno-funkcionalni kriterijum odnosi se na status institucija, kao i na funkcije, zvanja i titule ličnosti u istoriji ili savremenosti Crne Gore.

Metodologija²

Put do objektivnosti

Na tlu današnje Crne Gore, kroz vrijeme, susretale su se brojne države, nacije, kulture i civilizacije. *Enciklopedija Crne Gore* treba da izrazi složenost i slojevitost Crne Gore u njenom postojanju i trajanju.

Svi ti brojni identiteti, koji su nastajali i razvijali se pod različitim kulturološkim i civilizacijskim uticajima čine složeno tkanje Crne Gore. Sâmo nepristrasno prikazivanje tih ličnosti i događaja, pojava i procesa, ideja i pokreta stvara osnovu za objektivnu i istinitu sliku Crne Gore u prošlosti i sadašnjosti.

Enciklopedija Crne Gore zasniva se na rezultatima naučnih istraživanja i saznanjima savremenih prirodnih, društvenih i humanističkih nauka. Ona će biti metodološki zasnovana na načelima *istinitosti* i *objektivnosti*. Odrednice u njoj biće oblikovane i obrađene u skladu sa standardima savremene enciklopedistike, utvrđenim uputstvima i prihvaćenom kategorizacijom.

Enciklopedija Crne Gore je poduhvat koji, kroz saradnju sa pojedincima i institucijama, obezbjeđuje objedinjavanje naučnog i umjetničkog potencijala u Crnoj Gori. U njenu izradu biće uključene i ličnosti i institucije izvan Crne Gore, koje se bave izučavanjem njene prirode, istorije ili kulture.

---

² Poglavlju *Metodologija* biće naknadno dodato Uputstvo za izradu odrednica u *Enciklopediji Crne Gore* i usvojena kategorizacija odrednica.

Izrada *Enciklopedije Crne Gore* podrazumijeva saradnju sa nacionalnim akademijama u regionu i međunarodnim naučnim institucijama.

Objavljivanje

Misija jedne knjige

U cilju ostvarivanja svoje uloge u oblasti kulture, *Enciklopedija Crne Gore* će biti dostupna najširem krugu čitalaca i korisnika u Crnoj Gori i inostranstvu.

Enciklopedija Crne Gore će imati svoj štampani oblik.

Enciklopedija Crne Gore će imati svoje internetsko izdanje, kojim će dobiti trajan i sistematski karakter, koji omogućava stalnu dopunu Abecedara, unošenje novih odrednica i ažuriranje sadržaja postojećih članaka.

Enciklopedija Crne Gore biće prevedena na strane jezike.

Podgorica,

7. IV 2025.